

Forfatter: Heiberg, P. A.

Titel: Udrag fra De Vonner og Vanner

Citation: Heiberg, P. A.: "Peter Andreas Heibergs Udvalgte Skrifter", i Heiberg, P. A.: *Peter Andreas Heibergs Udvalgte Skrifter*, udg. af Otto Borchsenius ; Fr. Winkel Horn , 1884, s. 492. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibergpa01val-shoot-idm140167175992624/facsimile.pdf> (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Peter Andreas Heibergs Udvalgte Skrifter

saft den udbrudet paa anden Maade, end et Adelen selv vilde edle sig ved den store Handling, selvstaaende at afskaa fra de Retligheder, som deres Forfædre, muligens paa den allerretfærdigste Maade, have erhvervet sig, men som derfor ikke deres Efterkommere paa den retfærdigste Maade beholde. Frankrigs Exempel viser os, hvor haardtakket Adelen er i at forsvare sine formentlige Rettigheder, og at den hellere laarer Millioner Mennesker Slagtes*, Byer og Stæder ødelægges og Landet i Brand og Grund ødelægges, end den, ved endog den allerungestede Lovkælle fra sin Side, tillader sig at forlemme disse og utallige andre Kluffer.

Hvinden beovare mine Øjne fra nogen Tid at se lige voldsomme Stats-Umveeltninger: mit Herte Kædeland! Rej! gro i Fred for mig, saagra illex! gamle gothiske Tæer, plantet af Barbariet og fredet af Deivottisme og Hverfingel! Staa i Færd, med same dine Kræfter, Skolde, Saabner, Bergamussbrevre og Underrettsleiser, indtil du raaderer paa din Rod og omskætter! Det være lige saa langt fra mig at ud-raste min Haand efter dine Kræfter som efter Øren, der kunde falde dig, om endog mine Arme kunde svinge den! men tillad mig ogsaa at holde mig saa langt som muligt fra den giftige Tsauge, som du ud-tender! Tillad mig at forsøge paa at opvække for mig selv og mine Medborgere af Middestanden, at de ikke tro sig trængende til at luge Lu under din jalte og farlige Skygge: at den sande Værd findes hos dem i lige saa høj Grad som hos Adelen; og at den Værd og Adel, der trovs, er intet i Sammenligning med den, der erhverves og forlystes. Længere skulle mine Angreb imod Adelen aldrig gaa; og ingenlunde tror jeg, at det kan anses for noget Forbandede, om jeg fægter for min Stands Værd med samme Dyr, koormed Adelen fægter for sine formentlige Rettigheder; denne har netop været en af mine hoved-Hensigter med at skrive dette Skuffe; og hver Fjælle af eget Bærd hos den Stand, som jeg hører til, heer Overbeviending om, at man ikke behøver laant Glimmer til at prante med, som jeg kan

*) Det er særdeles mærkeligt, at de fleste adelige Familiers Forfædre ere nobiliterede, fordi de have fægtet eller hjulpet til at fægte saa og saa mange Mennesker. I Sandhed! jeg gaar ufjællig gjærne vide, hvor mange Adelsmænd i Berden der have forkjent sig sit Diplom ved et saa edel Handling som den, Kristian den anden Bøddel udvælte, der hellere selv vilde de end halsbuge den lille Kibbing, da han med sin hele hærnlige Uffjællighed bad ham ikke at spille Bøddel paa hans rene Skjorte. Bøddelen blev halsbuet, fordi Kristian den anden var den, der befalede; men mon nogen Konge i Berden havde ladet ham adle, uden han var Bøddel? Og i frigtværende Stater er ja dog den herlige Del af Adelen intet andet end kongelige Bøddel. Hvinden være laant! de fælle Regentere i Danmark fætte ikke deres Værd i Krig; de have altsaa alle flere Bøddel, end Lovens Haandbærelse udtræker.

være heldig nok til at opvække det, hvor den forhen ikke fandtes, vil jeg ansæ med samme Øjne, hvormed en General anser en trokret Hæjning*.)

Jeg kommer nu igjen til min Materie. Nøgget havde allerede gjort meget for dette Skuffe til at opvække Publikum's Nygjærrighed. Det gjorde endnu mere. Det udbalundede en haandgribelig Mandhed, nemlig: at Stykket var forbuden at opføres. Men ser heraf Befraf-telsen paa den gamle Sandhed: at ingen Ting er saa urimelig, som man jo kan see nøsten en hel By til at tro og til at luge med. At dette Nøgget maatte forøge Publikum's Nygjærrighed og Vængsel efter at se Stykket, kan man let begribe; man kunde derfor maad tro sine egne Øjne, da man i Kæiserne og paa Plakaterne saa det anmeldt til Opførelse, og man koormede til Huset for selv at sejer, hvori disse forværedde, og af mange sikket øvsted, Ubalud imod Adelen egentligen kunde befaa. I Sandhed! en kritisk Stilling for en Forfatter, at se sig opat til at bebrøge Publikum's Forventning, og som let kunde have haft ubehagelige Følger for hans Arbejde. Umiddelbart villedes Stykket, og det bebrøge Publikum; man have fundet andre Ting deri, som kunde holde det fædelss for sin fejllagne Forventning, thi det blev medtaget med et meget ufædantligt Bifald, og Tilfærværs Antal, der dog ved første Forestillig syntes at være saa stort, som Anset kunde rumme, havde endog forøget sig ved anden og endnu mere ved tredje og fædde Forestillig.

Som Professor Wandall siger i sin Fortale til det første Bind af originale Skuespil Bag H: „Stykker, som opføres med Bifald, mangle aldrig Dadel, som er saa meget sjærrer, jo almindeligere hint er,“ saaledes gif det ogsaa dette Skuespil. Man mishandlede Stykket og Forfatteren, tilfærvæ ham Planer og Hensigter, som han aldrig havde høit og aldrig kunde have, og dadelde de allerretfærdigste Adoral hos ham, men led forlygtigvis denne Dadel ikke anledning i Hæfset uden endnu at lyte den offentlig eller paa Prent. Dog herom vil jeg lade Dr. Professor Rahbek tale, naar han i det dramatiske og literariske Tillæg til Morgenposten Nr. 3 for 20de Januar siger: „At det vilde gaa, som Scenlet siger, at de, der haude Skab, vilde rise sig; at nos Seignours & nos Dames de Plageman, vorre Aber-wigler. Die Dänemærk gantz vorzüglick lieben, og der ved saa mange Kjælligheder vise, de tro, Konene ere ej fære die Kus-länder, hvor da de, til Trods for Ansædsretten, der tillte den rette Dyr for dem, snige sig ind ad Bag- og Side-Øre; at vorre nu om

*) I Følge min Plan skal Stykket, som Dr. Professor Rahbek for lange siden meget rigtig har bemærket, være en Fremant til Holbergs hounette Ambition, men tembet efter disse Tæders Smag og Bærd.